

1.3.2017

Dnro 1304/4/16

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Kaija Tanttinen-Laakkonen

MAKSUN PERIMINEN B-LAUSUNNOSTA

1

KANTELU

Kantelija arvosteli kirjeessään sitä, että Kuusamon terveyskeskus perii asiakasmaksuja sairautteen liittyvistä B-lääkärinlausunnoista, kuten sairauslomaa varten laaditusta B- lausunnosta tai B-lausunnosta kuntoutustukea varten.

2

SELVITYS

Kantelun johdosta Kuusamon terveyskeskuksen ylilääkäri antoi lausunnon ja selvityksen 23.5.2016.

3

RATKAISU

3.1

Keskeiset oikeusohjeet

Keskeiset säännökset

Terveystieteiden lain (1326/2010) 22 §:n mukaan kunta on velvollinen huolehtimaan siitä, että sen asukas tai terveyskeskuksen potilas saa terveydentilaansa koskevan todistuksen tai lausunnon silloin, kun todistuksen tai lausunnon tarve perustuu lakiin, taikka on asukkaan tai potilaan hoidon, toimeentulon, opiskelun tai muun vastaavan syyn kannalta välttämätöntä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992, asiakasmaksulaki) 5 §:n 1 kohdan d alakohdan mukaan maksuja saa periä terveydenhuollon ammattihenkilön antamista todistuksista ja lausunnoista silloin kun ne eivät liity potilaan hoitoon.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen (912/1992, asiakasmaksuasetus) 23 §:ssä säädetään lääkärintodistuksen ja lääkärinlausunnon maksun enimmäismäärästä. Maksua ei saa periä kansanterveystyössä hoitoon liittyvästä todistuksesta tai lausunnosta.

Kuntaliiton kannanotto

Kuntaliitto on 3.12.2015 ottanut kantaa Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston 12.10.2015 antamaan päätökseen terveyskeskuksissa laadittujen B-lausuntojen maksuttomuudesta: Aluehallintoviraston päätöksen mukaan terveyskeskuksissa SVB-lomakkeelle laadittavat lääkärintodistukset tai -lausunnot (ns. B-lausunto), jos todistuksen tai lausunnon syynä on sairausloma, Kelan kuntoutus tai Kelan erityiskorvattava lääkehoito, ovat sairauden hoitoon liittyviä todistuksia, joista ei saa periä asiakasmaksuja.

Kannanotossaan ”Kuntaliitto yhtyy aluehallintoviraston käsitykseen B-lausuntojen maksullisuudesta osin, kun kyse on terveyskeskuksessa terveydenhuollon ammattihenkilön toimesta laaditusta todistuksesta tai lausunnosta, joka on laadittu sairausloman tarpeen vuoksi tai Kelan kuntoutusta varten, jota annetaan terveydenhuollon toimintayksikössä. Lääkinnällisen kuntoutuksen osalta tilanne on tosin tulkinnanvarainen. Helsingin hallinto-oikeus on 26.10.2007 antamallaan päätöksellä (07/1222/6) yksimielisesti todennut, että Kansaneläkelaitoksen kustantamaa kuntoutusta varten laaditut lääkärinlausunnot ovat etuuden hakemiseen eikä sairauden hoitoon liittyvinä lääkärintodistuksina maksullisia”.

Kuntaliiton kannanoton mukaan Kelan erityiskorvattavan lääkehoidon osalta tilanne on tulkinnanvarainen. Kuntaliitto toteaa, että ”tältä osin myöskään STM ei ole ottanut terveyskeskusten maksuperusteiden oikeellisuuteen kantaa. Näin ollen terveyskeskuksilla ei ole päätöksen perusteella ainakaan toistaiseksi velvollisuutta muuttaa maksuperusteitaan tai palauttaa perittyjä maksuja”.

Sosiaali- ja terveysministeriön ohje

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) on sittemmin 22.9.2016 antamassaan kuntainfossa 4/2016 todennut, että kansanterveystyössä eli terveyskeskuksissa SVB-lomakkeelle laadittava lääkärintodistus tai lääkärinlausunto (ns. B-lausunto), jota potilas tarvitsee hakiessaan sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaisesti Kansaneläkelaitoksen (Kela) päätöstä lääkehoidon erityiskorvattavuudesta on sairauden hoitoon liittyvä todistus. Siitä ei saa kansanterveystyössä periä asiakasmaksua.

3.2

Saatu selvitys

Ylilääkäri viittaa lausunnossaan Kuntaliiton edellä mainittuun kannanottoon. Hän toteaa, että Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin alueella toimivissa terveyskeskuksissa tehtiin loppuvuodesta 2015 ja keväällä 2016 ylilääkärikysely terveyskeskusten toimintatavasta asiakasmaksujen perimisessä. Saatujen vastausten mukaan suurin osa terveyskeskuksista perii erityiskorvattavan lääkehoidon B-lausunnosta maksun. Sairauslomaan tai kuntoutukseen liittyvistä todistuksista tai lausunnoista ei peritä maksua.

Ylilääkäri toteaa, että Kuusamon terveyskeskuksessa on 12.4.2016 annettu uusi ohje todistuksmaksuista. Uuden ohjeen mukaan maksuttomia lausuntoja ovat muun muassa B-lausunnot (lukuun ottamatta lausuntoa erityiskorvattavista lääkkeistä).

3.3

Asian arviointi

Aikaisemmat kannanottoni

Olen kanteluiden perusteella ottanut kahdessa ratkaisussani kantaa B-lausuntojen maksuttomuuteen. Olen todennut, että perusterveydenhuollossa laaditut B-lausunnot lääkinällistä kuntoutusta ja siihen kuuluvaa sopeutumisvalmennusta varten ovat hoitoon liittyviä lääkärinlausuntoja, joista ei saa perusterveydenhuollossa periä maksua (dnro:t 1739/4/09 ja 5589/4/15). Molemmat ratkaisut on julkaistu oikeusasiamiehen verkkosivuilla, www.oikeusasiamies.fi.

Totean, että nykyisen lainsäädännön perusteella voi olla epäselvää ja tulkinnanvaraista, milloin on kysymys lääkärin antamista todistuksista ja lausunnoista, jotka eivät liity potilaan hoitoon ja joista siis voidaan periä maksu. Terveydenhuollon maksujärjestelmän tulee olla selkeä

ja ymmärrettävä. Tärkeää on myös perusoikeuksista johtuvien velvoitteiden huomioon ottaminen. Kyse on perustuslain 19 §:ssä julkiselle vallalle säädetyistä velvoitteista turvata jokaiselle riittävät terveyspalvelut ja edistää väestön terveyttä. Tästä seuraa velvollisuus määritellä maksut siten, että ne eivät saa siirtää palveluja niitä tarvitsevien tavoittamattomiin. Kyse on myös ihmisten yhdenvertaisuuden turvaamisesta.

Näistä syistä olen pitänyt ja pidän edelleenkin välttämättömänä, että laissa määritellään tyhjentyvästi ja täsmällisesti ne terveyspalvelut, joista voidaan periä maksu. Tätä tukee mielestäni myös se, että kyse on terveyspalveluiden käyttäjien velvoitteista, jotka ovat asiakasmaksulain 17 §:n mukaan ulosottokelpoisia ilman tuomiota tai päätöstä. Lisäksi viittaaan perustuslain 80 §:ään, jonka mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lailla.

Olen toistamiseen saattanut STM:n tietoon käsitykseni lainsäädännön täsmentämistarpeesta tältä osin.

Johtopäätös

Mitä tulee Kuusamon terveyskeskuksen uusittuun ohjeeseen todistusmaksuista, totean sen olevan osin ristiriidassa edellä mainitun STM:n ohjeen kanssa: B-lausunto lääkehoidon erityiskorvaavuuden hakemiseksi on hoitoon liittyvä ja siten maksuton perusterveydenhuollossa.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsityksen ylläkäarin tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni hänelle.

Asiakirjoista käytettävissä olevasta selvityksestä ei ilmene, onko kantelija maksanut häneltä mahdollisesti perityn asiakasmaksun sairauslomaa varten laaditusta B-lausunnosta. Kysymys on hoitoon liittyvästä lausunnosta, josta ei saa perusterveydenhuollossa periä asiakasmaksua. Jos kantelija on maksanut asiakasmaksun, esitän, että Kuusamon terveyskeskus palauttaa hänelle häneltä virheellisesti perityn asiakasmaksun. Pyydän terveyskeskusta ilmoittamaan minulle 30.4.2017 mennessä, mihin toimenpiteisiin asia on johtanut.